

Гаља Жилник

Градска библиотека у Новом Саду
galja.sapoznicenko@gmail.com

УДК 574(497.113 Нови Сад)(049.32)

БИОДИВЕРЗИТЕТ – ВАЖАН УРБАНИ РЕСУРС

Нови Сад – биодиверзитетски град: нова култура за урбану природу.
Приредила Бојана Грујић. Нови Сад: Градска библиотека у Новом Саду, 2021.

У периоду од 15. маја до 30. септембра 2021. године, Градска библиотека у Новом Саду реализовала је пројекат „Нови Сад – биодиверзитетски град” (Novi Sad – BiodiverCity). Тема пројекта била је заштита урбаног биодиверзитета и развој одрживих градова. Радило се на иновативном приступу, како би грађане различитих друштвених група укључили и ангажовали у областима зелене инфраструктуре и заштите биљних и животињских врста у граду. Од великог је значаја што се Библиотека укључила у најсавременије токове библиотекарства на европском нивоу, као једина од укупно десет библиотека из европских градова која није на мапи ЕУ. Пројекат се ослања на *Стратегију биодиверзитета за 2030* Европске уније и *Агенду 2030* Уједињених нација и има пуну подршку Европске комисије. Реализован је у партнерству са удружењем „Public Libraries 2030” из Брисела (Белгија), Националном асоцијацијом зелених кровова Србије из Новог Сада и Универзитетском библиотеком „Светозар Марковић” из Београда.

Пројекат „Нови Сад – биодиверзитетски град” представио је Градску библиотеку у Новом Саду као релевантног саговорника када су у питању стратешки правци у развоју европског библиотекарства, те је она, захваљујући овом пројекту, 2021. године постала чланица европске мреже библиотека „Lighthouse Libraries”, чије је седиште у Бриселу. Овим је још једном подвучена улога библиотеке, поред оне прве, традиционалне улоге библиотеке као храма књиге, до све учесталије – библиотека као покретач позитивних промена у друштву. Укључивање у савремене токове међународног библиотекарства је нарочит повод за понос новосадске библиотеке.

Јавна библиотека је отворена институција са демократским начелима да буде доступна свима. Она заступа интересе својих корисника и када је

нека тема широко актуелизована, а екологија то свакако јесте, библиотека радо учествује у пројектима који доприносе побољшању стања. Проблем на коме се радило током пројекта јесте недовољна ангажованост заједнице по питању природе у граду, како би град био уређен стратешки, по мери оних који у њему живе. Управо је активно учешће заједнице у очувању урбаног биодиверзитета као и у планирању активности, кроз креативно стваралаштво, дебате, радионице и едукацију, био најбољи начин да се маркирају промене које захтевају глас грађана.

Тема урбаног биодиверзитета јесте тема очувања биљних и животињских врста које деле животни простор са људима у градовима. У том смислу је и слика екосистема у урбаној средини директан показатељ човековог односа према природи. Нарушавањем биодиверзитета нарушава се и здравље људи. „Здрав град је онај град који стално ствара и унапређује своје физичко и социјално окружење и развија ресурсе заједнице који омогућују људима да се узајамно подржавају у остваривању свих животних функција и развоја, до њиховог максималног потенцијала”, гласи дефиниција Светске здравствене организације.

Публикација *Нови Сад – биодиверзитетски град* има изузетну важност у издавачкој политици новосадске библиотеке. Ово је прва књига у издању Градске библиотеке у Новом Саду, која излази само у електронском облику. Имајући на уму да је двојезично писана, сасвим сигурно су уклоњене све границе за њену дистрибуцију.

У уводном тексту, који је коауторски рад, ауторке и менаџерке пројекта Бојане Грујић и водеће менаџерке пројекта „BiodiverCities” и партнерке Данице Лаћарац, дате су најважније информације о самом пројекту, као и постигнути резултати. Пратећи ретроспективно кораке пројектног рада, створен је визуелни идентитет пројекта, затим је спроведена анкета о томе колико је грађанство упознато са појмом и значајем биодиверзитета, и шта је то кључно за урбану природу. Истраживање публике издвојило је неколико праваца деловања, а пре свега, повезивање различитих друштвених актера са грађанима ради пружања информација, едукације и упознавања различитих ставова у вези са конкретном темом.

Одржане су две панел-дискусије, обе са темом урбаног биодиверзитета, али са различитих становишта – једна у контексту здравља, а друга у контексту пчеле. Закључци до којих се дошло на дискусијама резултирали су заједничким текст-документом који је прослеђен Градској управи за заштиту животне средине, као предлог за разматрање.

Одржане су две радионице „Препознај дрво” и „Препознај птицу”, које су водили пријатељи из Друштва за заштиту и проучавање птица

Србије. Говорило се о дрвету као „фабрици живота” и колико је важно очување сваког дрвета. Почевши од чистијег ваздуха, па до дрвета као станишта за велики број других биљака и животиња. Прича о екологији је прича о опстанку свих нас.

Радионицу урбаног мапирања одржали су партнери на пројекту – Национална асоцијација зелених кровова Србије. Грађани су активно учествовали са својим предлозима који су прослеђени на разматрање у ЈП „Урбанизам”. С обзиром на то да је показана добра иницијатива грађана, након званичног завршетка пројекта, у деловима града који су мапирани, одржане су још три радионице. Радионице су замишљене као модел комуникације грађана са званичним институцијама кроз конкретне потребе и захтеве.

Круна свих активности у оквиру пројекта био је конкурс „Моје парче природе”, кроз фото, видео и литерарне радове у пет узрасних категорија. Конкурс је реализован као афирмативни начин активизма, пре свега, најмлађих.

Свечани завршетак пројекта организован је на Светски дан здраве животне средине, 26. септембра 2021. године. Награђени су најбољи учесници конкурса, а након тога је, као залог за будућност, засађено дрво у Дунавском парку. Са дрветом је посађена и временска капсула са порукама за будућност, себи и ближњима, свих учесника пројекта и гостију.

Након детаљног описа пројекта, следе текстови стручњака, учесника у панел-дискусијама и радионицама. Први је рад доц. др Снежане Укропине, начелнице Центра за промоцију здравља Института за јавно здравље Војводине, који говори о здрављу грађана Новог Сада. Описом различитих активности на побољшању здравствене културе и прегледом тренутног стања, добили смо слику у ком правцу се спроводе даљи кораци за здравију средину. Следећи рад, „Озелењавање градова – решење у очувању биодиверзитета и термалних услова у градовима XXI века” проф. др Стевана Савића, професора на Природно-математичком факултету Универзитета у Новом Саду, говори о климатским процесима и променама и њиховом утицају на биодиверзитет. Кроз практичне примере озелењавања кровова и зелених зидова, кроз инсталације соларних панела уз енергетску ефикасност обновљивих извора енергије, ШОСО „Милан Петровић” може да послужи као путоказ у ком правцу треба реаговати. Др Синиша Трукуља, као представник Министарства грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре Републике Србије, осврнуо се на два документа која су у најближој вези са темом. Кроз писани рад је представио „Стратегију одрживог урбаног развоја РС” и „Просторни план РС”. О легату Радована Аге Маркова, пче-

ларској библиотеци Завичајне збирке Градске библиотеке у Новом Саду, писали су руководитељка одељења Блаженка Марковић и библиотекар Драган Јовановић. Подвукли су значај оваквих дарова и широку примену садржаја библиотеке-легата. У наставку, Јована Била Дубаћ, са Биолошког факултета Универзитета у Београду, писала је о урбаним пчелама. У тексту се упознајемо са пчелама које нису медоносне и који је њихов значај у контексту биодиверзитета. О активностима Града Новог Сада у области одрживог урбаног планирања говориле су др Биљана Врбашки из Завода за урбанизам и Мира Раденковић, Члан Градског већа за имовину и имовинско-правне послове. Колики је значај опстанка шума и птица, појаснио је Милан Ружић из Друштва за заштиту и проучавање птица Србије.

Засебно поглавље представља списак закључака са двеју панел-дискусија, послат Градској управи за заштиту животне средине. Ако је могуће измерити и посложити важност резултата овог пројекта, ово је један од најзначајнијих. Представља тзв. глас народа.

Као пример добре праксе, Данијела Андрић, помоћница директора ЈКП „Градско зеленило”, писала је о производњи компоста употребом биомасе. Одржавањем зелених површина, сакупљањем лишћа, орезивањем и кошењем траве, добија се велика количина биомасе. Уместо да се одбацује на депонију смећа, прерађује се и претвара у компост и малч.

Посебан део публикације чине награђени радови конкурса „Моје парче природе”. У књизи је своје место нашло укупно девет фотографија, десет литерарних радова, већином поетских, и два награђена видео-записа.

Публикација „Нови Сад – биодиверзитетски град” представља једну од завршних активности на пројекту. У њој су сумирана искуства стечена у току рада. Током пројектних активности био је значајан афирмативни приступ теми. Отуда је и ова публикација изашла само у електронском облику, без штампања на папиру, као модел заштите животне средине.

Посебан значај ове књиге, као електронског издања, јесу постављени хиперлинкови. Публикација *Нови Сад – биодиверзитетски град* обилује хиперлинковима различитог садржаја, од објашњења речи до пуног текста неког документа, уз фотографије, видео-записе и повезнице ка другим страницама. Управо ту свеобухватност теме истичемо као једну од најважнијих особина саме публикације, уз напомену да су и текст и хиперлинкови урађени двојезично. Превазилази чисто информативни карактер описа и анализе рада на пројекту и тежи много ширем контексту. Рекла бих да хиперлинкови граде један потпуно нови формат, близак енциклопедијском.

Прича о биодиверзитету, о важности ангажовања сваког од нас, представља вредан прилог колективном залагању у времену када је тема

екологије ванредно значајна. Ово је својеврсна ризница ставова важних за проучавање биодиверзитета. Имајући на уму колико је различитих стручних лица било ангажовано на пројекту, водећи се њиховим радовима, публикација *Нови Сад – биодиверзитетски град* служи на част ауторки Бојани Грујић, Библиотеци и свим члановима пројектног тима.

Књизи можете приступити преко електронског каталога на сајту Градске библиотеке у Новом Саду или преко линка https://api.gbns.rs/wp-content/uploads/2022/01/Novi-Sad_BiodiverCity.pdf